

Bemutatjuk a 8.15-ös csoportot

A 8.15-ös csoport 1984. április 14-én alakult, alapító tagjai **Bencsik Márta, Balog József, Gyenge Zoltán, Nagy Márta, Németh Zsófia, Perovics Zoltán és Samu Attila** voltak. Samu Attila egyben az Alkotóközösség vezetője is. Az alapító tagok akkor már fél éve dolgoztak együtt, a SZOTE Színpad, illetve az 1984. májusig működő Szegedi Egyetemi Színpad elnevezésű együttesekben.

A Csoport programszerűen nem „színházi” és nem „irodalmi” és nem is „színházi alkotóközösség”, hanem „színházi alkotóközösség”, amely nem csupán előadások létrehozását tűzte ki célul. Program-szerű vallomásukból meg tudhatjuk, hogy feltétlenül hisznek a jövőben, hiszik, hogy nem utódoz, hanem elődök, hogy nem valaminek a végét, sokkal inkább a kezdetét jelentik. Nem tartják fontosnak a magyar színházi életben megítélésük szerint már régen anakronizmussá váló „profli” és „amatőr” megkülönböztetést — számukra az izgalmas, jó, érdekes, haladó,

Színházi alkotóközösség

(Ruszkai Károly felvétele)

fejldőképes SZÍNHÁZ létezik.

A Csoport megalakulása utáni első néhány hónap az aktív tréningidőszak volt, a gyakorlatozásokat Arkosi Árpád, Samu Attila és Fehér Júlia vezették. 1984. júniusában felújították a Nár-cisz c. előadásukat, majd,

nyári munkatáborozás és különböző színházi napokon való részvétel után, november végén bemutatták a Csoport összes tagját foglalkoztató **Vihar** c. előadást. Közben **Beckett Jövés-ménés** (Gyenge Zoltán rendezése) és **Szöveg és zene** (Samu Attila), valamint **Brecht**

A **Koldus vagy a halott Kútya** (Schweiger Gábor) c. darabjai kerültek előadásra a Csoport által. Szeptember végén, az elmúlt évben, A **KÖLTŐK** címmel versöszeállítás-t mutattak be (Balog József rendezésében), a szegedi költészetből válogatva, de a Csoport tagjai számos egyéb kulturális eseményen jelen vannak, például a Royal Irodalmi Kávéház estjein is rendszeresen szerepelnek.

A **Vihar** c. előadás felújított változatát **új vihar** címen ez év márciusában mutatták be először, azóta is folyamatosan játsszák. Ezzel az előadással, vallják létrejött a Csoport egészét foglalkoztató „ensemble-játék”. Egy leporello-tervezet szerint az előadás „címleple” (itt szereplők neveinek feltüntetése nélkül) a következőképpen néz ki: **az új vihar, william shakespeare a vihar című színműve alapján mai színpadra alkalmazta és előadja a Csoport rendezte samu attila.**

„Minden rémsége ellenére volt benne némi báj”*

A 8.15-ös csoport felolvasóestjének a legfontosabb pillanata Samu Attila bevezető kijelentése volt: A Szegedi Egyetemi Színpadhoz semmi közünk, nem óhajtok sem az árnyékukban, sem a fejük tetején állni. Az elhatárolódás gesztusa mögött azzal a színpadi gyakorlattal való szakítás áll, amelyet Paál István és Arkosi Árpád alakított ki Jerzy Grotowski „szegény színháza” nyomán, amelynek legújabb darabja a **Petőfi-rock és a Kőműves Kelemen**; e gyakorlat utolsó előadása a **Kisérlet** volt. Az elmozdulás talán a második **Nárcisz** kezdődött, a 8.15-ös csoport inner **Vihar**-ról, túljátszott **Nárcisz** leszálló ágából indult. Már a **Nárcisz**-változatok is, s főleg a csoport későbbi bemutatói jóval izgalmasabb és intellektuálisabb előadások voltak, mint az azt megelőző évek darabjai: a **Seneca**, a **Sarkány**, a **Danton halála** (a mélypont); s a Brecht-és Beckett-darabok már jeleztek egy kialakuló új színpadi gyakorlatot is, amelyet szokatlanul erős gondolatiság, állandó önértelmezés, az

egészre való irányultság és a formák fegyverzettsége jellemez. E körön belül a rendezések élesen elkülönülnek: Gyenge Zoltán Beckett-jének lecsupaszított formái mások, mint Samu első **Vihar** rendezésének a színessége, s megint más Perovics lendületes, kegyetlen színpada, amely a bohózat és tragédia határvonalán mozog.

Az **Új-vihar család**. Most persze a remek megoldások jutnak eszembe: Prospero és Miranda háttörzongató, debil kettőse, Antonio telefonbeszélgetése, Gonzalo utópiája; az előadást mégis gyengének tartom. A forma eklektikus: operaiárk, deformált beszéd, az eredeti szövegbe került idegen elemek, ismétlődő mozzulatok, rengeteg groteszk jelenet, statikus színpad. Mindezek mögül hiányzik az értelmezés szuverenitása, amely egységessé tehetné az előadást, összerakhatná a szétfűtött jegyeket. Eltűntettek sok fölösleges dísz, így azonban sematikus lett a játék. A radikális szövegkezelés nehezen követhetővé tette a történe-

tet. Persze az új változatot már nem is a történet érdekli, (az fölbomlik, részei önállóvá válnak). Akkor miért ragaszkodnak mégis hozzá? Akár a második **Nárcisz-változatnál**, itt is a funkcionális rendezés a látomásos között ingadozik az előadás. Zavaros a szerepértelmezés, megoldatlan a szimultán játék (talán nyitni kellene a teret.) Mindez az előadás elsiettségére utal. Ezt a félkész jelleget a **Vihar** első változatán nem éreztem. Ott zavart az elnyújtott előadás, a göröcs mozzulatok, a gyakran érthetetlen beszéd, de nagy élmény (!) volt a darab dinamikus első harmada, a csodálatos befejezés, a színészi játék: Prospero (Balog József), Ariel (Eiler Tamás), Miranda (Nagy Márta), és Ferdinand (Mészáros Róbert); és leginkább a megvalósuláson átúto nagyvonalú koncepció. Az **Új Vihar** nem dinamikus, a befejezése nem csodálatos. Prospero-nak és Mirandának nincsenek a játékra. Ferdinánd kikerült a darabból (?), Caliban szerepe alijában elhi-

bázott, egyedül Ariel maradt, s a második változathoz képest Antonio (Perovics Zoltán). Elsősorban azonban az értelmezést és a rendezést éreztem következtetlenné és kapkodósnak.

Felolvasóest-eső: előbb a Harmadkoré, egy hét múlva a 8.15-ös csoporté, s készül a Gondolatjelé is. A tény izgalmas, a megvalósulás kevésbé. A 8.15-ös csoport felolvasóestjéről: hosszadalmas és unalmas színpadtörténet; elnyújtott szürrealizmus-dolgozat, egy készülő Witkiewicz-rendezés (Az örült és az apáca) előkészítése felszínes és bizonytalan. Balog József novellája. A **színesítő szíve**: töredék, de a szerző eddig ismert egyik legjobb prózája; Samu Attila vitairata, amit nem követett vita. Persze a kritikának a címe (idezet az előadásból) csak játék. Az utólagos kifogások ellenére a cselekvés maga örömteli.

TAKÁCS JÓZSEF

* Az 1985. március 14-i Új Vihar előadásról.

A „némi báj”

Az első változatot nem látom, csak az **Új Vihart**. Ennek mindenképpen jelentős hozzáadéka, ahogy én látom, hogy a Shakespeare-i darab szellemét követve egy érvényesnek tűnő létértelmezéssel próbálkozik. A darabban rekonstruálható három történet (1. Prospero Mirandának meséli el, hogyan került a szigetre; 2. ami a néző előtt játszódik le, a szigetre érkezés stb.; 3. Prospero ígérete Alonsonak; mindent elbeszél, vagyis a múltat és a jelent is egyszerre, egy jövő időben!) értelmezésem szerint, nem utolsó sorban idővonatkozásaival együtt a létezés modellálja. A Csoport mintha ezt az aspektust ragadná meg, s azzal például, hogy Caliban gépbe veri a Shakespeare-dráma vonatkozó passzusait, az előadás egyáltalán szép distanciát teremt egy lehetséges létezés-értelmezés felé. Mással is, persze. A hivatalnokká „zülött” Caliban egyébiránt bizonyos fokú aktualizálást enged meg, tendenciaszerűen is — ez ott jó, ahol a darab szellemét szolgálja; Perovics telefon-jelenete, például. S, mellesleg, az előadás legerősebb mozzanatát is létrehozza ez a „koncepció”: a **„Mi vagyunk az örökösök”** mondat (aláírás,

pecsét, stb.) ilyen értelmezés számomra egy autentikus értelmezés csúcspontja; ez itt valóban nem didaktika, s végképp nem erőszakolt aktualizálás!

Tágabb, már-már kultúr-történeti szinten illeszkedik Prospero szerepének felfogása mindenhez. Faust monológjával indít („O, jai, a filozófiát...” stb.) s Hamvas Béla világválságig jut, a blasphémé de l'amour-ig. Közben varázsigéket, mondókákat citál (olykor recitál!), vagy János Jelenéseit bővíti. Egy kultúrával való leszámolás ez, amely igen következetes végig gondolása a létezés-modellként felfogott Shakespeare-dramának. Egy kultúra felszámolása, amely zártintézetbe (vagy: „rács mögé”) és tolokociba került. Nagyszerű eredményeket produkál ez a felfogás: még az olyan bevett s már-már elcsépelet megoldás is, mint a fehérre mázolt arc (a szigettrékezők ilyenek) azt a remek gondolatot sugallja, hogy ezek az emberek „kiestek az időből”. Mindazonáltal: Prospero szerepének nincs határozott íve, monológjai ritkán kapcsolódnak szervesen a színpad egyéb történéseihez. Vagy legalábbis ez nem kö-

vethető világosan. Hangsúly-eltolódásokról van szó csupán, ezek azonban néhol téves megoldásokhoz vezetnek: például Ariel visszatérése, miután Prospero elbocsátotta szolgálatából, teljes-séggel hangsúlytalan, holott ha valami fontos, akkor ez igen, a rendezői felfogás egészének szempontjából is: a visszatért Ariel mintegy feloldja a „szereplés” alól a szereplőket. Vagyis az időből való kitaszítottaság alól. Stb. Nem tetszett, nagyon nem tetszett Prospero és Miranda túlzásba vitt debil párbeszéde sem; ha szerényebb jelzésekre szorítkoznak, nagyobb hatást érhetnek el. Tetszett viszont a befejezés; a szereplők „kiintetése” ugyan ismert megoldásokat idéz, de mindenképpen hatásos, s itt helyén is van. — Kiseb bizonytalanságaitól eltekintve első-sorban Eiler Tamást, Ariel alakítóját kell kiemelnem, de Gonsalo szerepében Béli László is kellemes meglepés volt számomra. A többiek igen megbízható színvo-

nalon követnek egy véleményem szerint autentikus rendezői elképzelést, **Samu Attila**ét. A Csoport minden tekintetben rengeteget fejlődött az elmúlt fél év alatt. S az **Új Vihar** előadásról szólva külön dicséret illeti **Matkócsik Ilona** fuvola-zenéjét.

BELÁNYI GYÖRGY

A **JATE 8.15-ös CSOPORT ÚJ VIHAR** című előadását 1985. március 12-én minősítette **Nánay István, dr. Kovács Miklósné és Bogdán Lajos**. A produkció „arany” fokozatot kapott. Az **Auditorium Maximumbeli** minősítése és a **Békéscsabán megrendezett színházi napokon való részvétel alapján az ÚJ VIHAR-t is meghívták az őszi budapesti művészeti hétre, mint az egyetlen vidéki előadást.**

„Az amatőr színházi országos minősítésén” „ezüst” fokozatot nyert a Csoport következő két előadása: **S. Beckett: Szöveg és zene** (Rendezte: Balog József), **S. Beckett: Jövés-ménés** (Rendezte: Gyenge Zoltán). A minősítő zsűri elnöke: **Szödy Szilárd** volt, tagjai: **dr. Kovács Miklósné és Máté Lajos** voltak.

Színházi alkotóközösség a Tanárképző Főiskolán

A színháztudás és az önmegismerés

Akár télelment is elfogadjuk azt a mondatot, melynek írásképe a következő: aki nem kérdez, nem hall hazugságot. Ez azonban könnyen továbbfejleszthető, például: ha te nem kérdezed, én ugyan nem mondom, mert ha ez téged érdekelne, megkérdeznéd, de mivel nem teszed, nyilván nem is érdekel, tehát minek mondjam. Azaz aki nem kérdezi, nemcsak hazugságot, de egyáltalán semmit sem hall.

Baj van tehát ezzel, a nem kérdezéssel, sőt föl kell tételoznünk, hogy a fentiszillogizmus nem mindig érvényesül ebben a tiszta formában, hanem az emberek infantilizmusának mértékében más töltetekkel is keveredik. Az alapvetőbbek: „Ha ő nem kérdezi, én ugyan meg nem mondom, hadd törje a fejét, ráfer. „Vagy nyilván azért nem kérdezi, mert várja, hogy magamtól mondjam el. Hát csak várja.” Vagy pláne: „Ha nem kérdezi, majd én teszek arról, hogy kérdezz. Még is fogja kérdezni annak rendező-módiá szerinti, csak hogy ő ezt még nem tudja, de én már azt is, mit felelek rá, amire ő ezt fogja mondani, erre viszont én azt válaszolom...” stb.

Kérdezni tehát mindenféleképpen kell, s lehetőleg nem akkor, mikor mások akarják, mert ez nekünk nem mindig jó, hanem akkor amikor mi akarunk. A kérdés pedig választ eredményez, s ebből máris előáll az emberi kapcsolatok legelőkelőbb formája, a párbeszéd.

Aligha kétséges, hogy a „dialogus” szót bármelyik kapcsolatra rá lehet húzni. Azonban vigyáznunk kell: a dialógus könnyen olyan fajta monológgá válhat, amit ugyan két ember beszél, csak hogy ez a beszéd azoknak az idegen nyelvű tanulóknak feladataihoz hasonló, melyek célja a hiányosan megadott mondatok megfelelő kiegészítése. Így ebben az esetben az egyik ember szerepe csupán arra szorítkozik, hogy azt mondja, amit a másik akar, ez pedig már nem dialógus!

A dialógust (mely szót ezentúl a mindenféle emberi kapcsolatot magába foglaló értelmében használjuk) tehát tanulni kell. Ennek talán legmegfelelőbb eszköze és módszere a színháztudás, mégpedig az intézményes színháztudás, mert ez a fórum, ahol — szinte csak melléktermékként — minden megtanulható, ami arra szolgál, hogy ne csak azt higgyük: úgy viselkedünk, ahogy akarunk, hanem valóban úgy viselkedjünk.

V. R. Elsőéves főiskolai hallgató, a gimnáziumban annak idején mindent megcsinált, ami a színészkedéshez volt kapcsolatos; egyszer valami olaszokkal elhittette, hogy valódi itáliai, holott csak magyarul tud, meg némiképp angolul.

— Milyen feltételei vannak a színháztudásnak a főiskolán? — kérdezem tőle.

— Semmilyenek, illetve kell hozzá hely, idő, meg egy csomó lelkes tag.

— És van színháztudó?

— Hát...

— Hogyhogy: hát?

— Állítólag van. Egyszer el is jöttem próbára, de őszesen voltunk vagy három, egy ideig néztük egymást, aztán hazamentünk.

M. Sz. szintén elsőéves, nagy-karakterszínész.

— Vannak-e lehetőségek a színháztudásra?

— Van itt minden. Csak éppen senkit nem érdekel a dolog. Nekem lenne néhány elképzelésem, mit csináljunk, de egyszerűen nincs ember. Akik néha eljárnak ide, többnyire azok sem valami lelkesek.

— És te?

— En? Hát... valahogy csak el kell tölteni az időt.

Rozgonyi dr. Molnár Emma főigazgatóhelyettes:

— Az utóbbi egy-két év kivételével mindig volt színháztudó a főiskolán. Az idén kétszer kellett kihirdetni a kör alakulását, míg akadtak jelentkezők. Jelenleg én tizenkettes létszámról tudok. Többnyire azon bukkik meg a dolog, hogy kevés az olyan ember, aki vállalja a közös munkát, a próbákra való pontos eljárást, egy bizonyos szintű felelősséget. Persze, nyilván azért, mert fontosabb dolgok is vannak, és az egész napos tanulás, után ide már kevés az energia. Az ok azonban ennek éppen az ellenkezője is lehet: valamelyik évben például volt egy nagyon érdeklődő társulat, de mindenki mást akart, végül az egészből nem lett semmi. Gondot jelent az is, hogy a főiskola ezerégerévszáz hallgatója közül sokan még csak nem is tudják, hogy létezik színháztudó. A tájékoztatásért a KISZ-alapszervezetek kultúraszajni kivül az évfolyamfelelős tanárok lehetnének a legjobbak.

— Ha mégis beindulna, hogyan működne a színháztudó? — kérdeztem Mihácz János népművelőt, a kör vezetőjét.

— Nagyon fontosnak tartom, hogy a tagok megismerjék a maguk és egymás képességeit. Az alapozásnak megvan a maga kialakult menete: különböző helyzet-és beszédgyakorlatok, csoportképző gyakorlatok követték egymást. Ezek során felszínre kerülnek az egyéni képességek, s kialakul egy jól összedolgozó csoport. A „bemelegítés” felőrs gimnasztikával kezdjük, ezután a speciális színházi beszéd elsajátításához szükséges beszédtechnikai gyakorlatok következnek, végül pedig rövid jeleneteket adunk elő. Mindez szükséges ahhoz, hogy sikerrel léphessünk föl például egyetemi főiskolai fesztiválok, művelődési házakban.

— Mindenki alkalmas a színészmesterség elsajátítására?

— Nehéz ezt kimondani, de nem. Viszont megfelelő előkészítés, nagyon sok gyakorlás után bárki vállalkozhat valamilyen az egyéniségének megfelelő szerep eljátszására.

— És éppen ez a legfontosabb: kipróbálni, mire nem vagyunk alkalmasak, abból a célból, hogy ilyen helyzetekbe, ha egy mód van rá, ne kerüljünk. Ez nem lehetőségeink leszüktetését jelenti, hanem képességeinkkel való szembesülést, ennek révén pedig az előrelátható vereségek elkerülését. Tudomásulvételét annak, hogy egyéniségünknek megvan a maga határa, azokon kívül kerülni nem célszerű, meglévő adottságainkat viszont a lehető legnagyobb mértékben ki kell használni, s életünkét az így megtalált kompromisszum szerint alakítani.

FARKAS CSABA